

МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС 2023. С. 239-242. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/14176>.

3. Іваненко В. С., Курепін В. М. Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану // Моделювання соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 10-11 трав.2023р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 41-44. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13902>.

4. Формуз І. В. Система пільг та соціальних послуг в Україні // Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали Науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 8 грудня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 136-139. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16957>.

5. Іваненко В. М. Практичні аспекти адаптації законодавства ЄС у сфері безпеки і гігієни праці в Україні // Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни : матеріали 35-ої студ. наук.-теорет. конф., 22-24 березня 2023 року, м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 74-78. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13346>.

6. Корнієнко Ю. О. Як переселенці можуть змінити туристичний імідж України. Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності: глобальні виклики : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 1 квітня 2024 р.). Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2024. С. 49-51. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17470>.

Валерія ІВАНЕНКО

здобувачка вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

ДЕМОГРАФІЧНІ ЗМІНИ ТА СТІЙКІСТЬ В УКРАЇНІ

Ніколи ще темпи та напрямки демографічних змін у різних регіонах нашої країни не був такий різний. У більшості регіонів України зберігається висока народжуваність та швидке зростання населення. При цьому дві третини регіонів нашої країни сьогодні проживають, де народжуваність нижча рівня відтворення населення - 2,3 дитини на одну жінку.

Деякі регіони стурбовані швидким зростанням населення, деякі дуже низької народжуваності та скороченості чисельності населення. Деякі стурбовані надмірною чисельністю іммігрантів (западні регіони) [1, с. 164]. Інші побоюються наслідків стрімкої еміграції (у зв'язку з бойовими діями), особливо найбільш освічених людей, так званий «відплив мозку». Побоювання місцевих влад щодо внутрішніх еміграційних процесів обґрунтовані: занадто велика кількість молодих чи літніх людей вважається екзистенційною кризою. Майбутнє соціальних служб, пенсійного забезпечення, міського розвитку може викликати дисбаланс, навіть кризу. Наголошуємо, у відповідь на занепокоєння демографічними змінами місцеві органи влади шукають «демографічні рішення», які повинні допомогти вирішити питання з переселенцями.

Демографічні зміни у регіонах України мають також глибинні соціальні та економічні причини та суттєво впливають на економіку регіону та демографічне майбутнє країни. Такі поняття, як висока та низька народжуваність, розрив між числом народжених дітей та кількістю «бажаних» людьми дітей свідчить про явну необхідність прискорення заходів щодо реалізації забезпечення загального доступу до якісних послуг у галузі соціальних

послуг та вирішення багатьох інших питань щодо демографічних й міграційних процеси та їх впливу на соціально-економічний стан регіонів України та країни цілому,

У період широкого демографічного розмаїття (зростання чи зниження чисельності населення) у регіонах є загальні закономірності демографічних змін. Вони можуть бути повільними і передбачуваними [2, с. 271], тому риси майбутнього можна передбачити: а) принаймні протягом наступних трьох-чотирьох десятиліть буде відбуватися зростання чисельності населення майже всіх регіонів України (при непередбачених кризах, зрозуміло, знижуватиметься); б) зростання населення призведе до збільшення відносної частки молоді в регіонах. Для національних перспектив здобуття демографічних дивідендів та для загального глобального розвитку таких регіонів та країни в цілому вирішальне значення матиме освіта, здоров'я, права та економічні можливості для молоді; в) нажалі, низькі показники народжуваності можуть стати нормою для більшості регіонів країни при стабільному зниженні показників народжуваності; г) на тлі зниження народжуваності та подальшого поліпшення здоров'я та тривалості життя відносна абсолютна кількість людей похилого віку буде неухильно зростати; д) міське населення продовжуватиме зростати, особливо в малих та середніх містах [3, с. 33].

Демографічні зміни вплинуть на політику діяльності місцевих органів влади, прогнозування та перспективного планування соціальних послуг; на попит медичних послуг; потреби в освіті та соціальну підтримку; на економіку та трудову практику.

Передбачити міграцію нелегко, але деякі фактори впливу на таке явище дають уявлення про найближче майбутнє. Мігранти все частіше прагнуть уникнути загроз, а не отримати нові можливості. Вважаючи виникаючі конфлікти, зміни умов існування, проблеми соціального, економічного та політичного характеру очікується, що кількість людей, які рятуються від небезпек, зростатиме через кліматичні та інші гуманітарні кризи.

Говорючі про внутрішню міграцію треба враховувати численні міграційні фактори, такі як: дотримання законних прав на життя; на працю в регіонах, що приймають; соціальні послуги та особистий розвиток тощо. Враховувати треба бажання мігрантів до постійного місця проживання. Незважаючи на те, що реформи на місцях можуть бути складними з політичної та соціальної точки зору, зрештою вони можуть принести користь як іммігрантам, так і мешканцям громад, куди прибули переселені особи. Врешті таки обставини й правильні управлінські рішення міської влади можуть створити міцніший і стійкіший економічний та соціальний порядок для всіх [4, с. 792].

Скорочення та старіння населення може розглядатися як загроза національному добробуту, охороні здоров'я та економіці країни. В умовах невизначеності та нестабільного періоду в економіці розвиток в регіонах та країни в цілому може відбуватися різними шляхами. Скоріше, після закінчення війни в Україні, на нашу думку, у південних та в східних регіонах, а мабуть і по всій державі, пріоритетом у демографічних питаннях буде шлях пронаталістської політики та риторики. На місцевому рівнях можуть виникати суперечки про репродуктивні права та вибір, які мають серйозні наслідки для свободи, тілесної автономії та самостійності жінок.

Демографічні зміни в Україні неминучі. Потрібні реформа та зміни у політиці, що буде відповідати різним та унікальним потребам та реаліям, у першу чергу всього населення країни, зокрема молоді та жінок. Це може відкрити безліч можливостей [5, с. 792]. Але планування та адаптація установ, інфраструктури, політики та послуг, як на місцях, так і в цілому в країні повинна відбудовуватися на основі глибокого аналізу демографічних змін, використовуючи демографічні дані: фактичні дані та демографічні прогнози, у тому числі на субнаціональному рівні. Такий аналіз може бути основою для розробки плану дій та реформування політики у майбутньому.

Зрозуміло, встановлювати цільові показники народжуваності непотрібно, адміністративний метод управління в такому випадку не спрацює. Треба, навпаки, усунути

фактори, які обмежують можливості людей мати ту кількість дітей, яку вони хочуть. Для всіх буде важливим: сексуальне та репродуктивне здоров'я та права; гендерна рівність; якісна освіта та гідна робота тощо. Наголошуємо, комплексна демографічна політика повинна враховувати місцеві потреби, забезпечувати доступ до лікування, у тому числі від безпліддя, заохочувати репродуктивні права та вибір. Значною мірою свободи та права буде можливість уникнути незапланованої вагітності та мати бажану кількість дітей; надійні послуги з охорони здоров'я, зокрема, сексуального та репродуктивного.

Особливо актуальним, на нашу думку, для країн буде інвестиції у свою молодь [6, с. 128]. Нажаль, у воєнний період, мабуть і повоєнний період, Україна буде втрачати молодих людей внаслідок міграції. Тому переваги інвестицій у молодь повинні мати універсальний та пріоритетний характер. Саме молоді люди живитимуть продуктивну економіку нашої держави, вирішувати проблему кліматичної кризи протягом усієї свого життя та використовувати технологічну революцію.

Разом з тим країні слід готуватися до літнього населення. Активна і здорова старість починається не з 60 років, а формується з самого раннього віку та протягом усього їхнього життя, з обов'язковими інвестиціями у здоров'я людей. Це реформи пенсійної системи, медичного страхування та системи охорони здоров'я тощо. Необхідно активно залучати людей похилого віку на ринок праці, у тому числі жінок, осіб без та з неповною зайнятістю, осіб з інвалідністю тощо. Забезпечити сприятливі умови праці, гідний рівень заробітної плати. Розширення обміну практик між країнами, що знаходяться на різних етапах старіння, може стати гарною платформою для обміну найперспективнішими стратегіями.

Економіка догляду має бути вирішальною у здоровій старості. В ідеалі планування старіючого суспільства має відбуватися заздалегідь, навіть коли країна має більшу частку молоді. Пройде час і в такій країні з часом буде більше людей похилого віку. Тому почати готуватися до старіння нації необхідно завчасно. Загальна підтримка молоді та людей похилого віку одночасно, вигідна всім [7, с. 128]. Уряду та чиновникам місцевого рівня рекомендується інвестувати у високоякісні та доступні програми розвитку. Слід запроваджувати проекти, які покращують стан здоров'я, сприяють розвитку суспільного життя, захищають безпеку різних груп населення.

Отже, сьогодні внутрішня міграція в нашій країні, це реальність, яка, швидше за все, зростатиме через кризу війни та економічну нерівність регіонів. На місцях, у регіонах-реципієнтах рекомендується розглянути можливість переходу від обмежувальних заходів щодо імміграції до політики, що забезпечує безпечне, впорядковане переміщення населення. Вони повинні вжити заходів для гуманної інтеграції, без дискримінації, незалежно від їхнього походження та статусу.

Література

1. Телеван А. О. Трудові мігранти: нерегульована праці, проблеми, стратегія, співпраця. Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали науково-практичного круглого столу, присвяченого 76-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 10 грудня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С 163-165. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20211>.

2. Курепін В. М., Іваненко В. С. Екологія та війна, погляд через минуле у майбутнє, глобальні виклики, загрози // *Ekologia i racjonalne zarządzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka* [Zasób elektroniczny]: materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej (Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r.). Łomża : MANS w Łomży, 2023. С. 265-275. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16200>.

3. Курепін В. М. Ресурси та можливості економічного розвитку територіальних громад під час воєнного стану. Моделювання соціально-економічного розвитку в системі

забезпечення продовольчої безпеки : зб. тез II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 08-09 трав. 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 33-35.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17815>.

4. Професійна мобільність та безпека: як ефективно використовувати соціальні мережі для кар'єрного розвитку / І. В. Бацуровська, Г. С. Кашина, В. М. Курепін, В. В. Любарець. Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2025. № 2(32). С. 787-799. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-787-799](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-787-799).

5. Кравчук Р. В. Реалізація соціальних прав людини: конституційні гарантії, їх реальний стан та перспективи реформування // Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали Науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 8 грудня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 60-62.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16960>.

6. Курепін В. М. Іваненко В. С. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. Modern Economics. 2025. № 49(2025). С. 124-132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17).

7. Дідняк А. В. Зміцнення основ державної стратегії України у співпраці з молоддю на основі міжнародних рекомендацій. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 334-337.
URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20104>.

Вячеслав КУРЕПІН

канд.екон.наук, доцент,

доцент кафедри методики професійного навчання

Валерія ІВАНЕНКО

здобувачка вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

КОРИННІ ПРИЧИНИ МІГРАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЇЇ У СФЕРІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ РАЙОНІВ КРАЇНИ

Переміщення людей у межах однієї країни, і між країнами називають міграцією. Це всі види переміщень, незалежно від спонукаючих мотивів, тривалості та добровільного/вимушеного характеру міграції. Під поняття міграції підпадають економічні та вимушені мігранти; внутрішньо переміщені особи, біженці: осіб, які шукають притулок, повернених; людей, що переселяються за іншими причин, таких як освіта та возз'єднання з сім'єю. Це різновікові групи - від 15-34 років. Більшість мігрантів - вихідці із сільських районів, приблизно 40%.

Внутрішня міграція є масштабнішим явищем. Внутрішня та міжнародна міграція часто взаємопов'язані. Причин багато: переселення внаслідок конфліктів і переслідувань; прохачі притулку; переселенці через стихійні лиха тощо [1, с. 165]. Корінні причини переселень із сільських районів, включають такі: бідність та відсутність продовольчої безпеки в сільських районах; залежність від сільськогосподарського виробництва; серйозні труднощі при отриманні доступу до кредитів, послуг, технологій та ринків (особливо дрібні сімейні фермерські господарства). Стратегією щодо покращення свого добробуту у населення сільських районів стає міграція. Часто буває обдуманим рішенням та важливою